

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר דניאל קפלן שליט"א

נדה מו. - בענין חזקה דרבא

1. גמ' נדה מו., וז"ל, "רב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל י"ב שנה ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת, הא גופא קשיא אמרת אינה ממאנת אלמא גדולה היא אי גדולה היא תחלוץ וכי תימא מספקא ליה ומי מספקא ליה והאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה צריכה בדיקה חזקה הביאה סימנין, ה"מ בסתמא אבל הכא דבדקו ולא אשכחו לא, אי הכי תמאן חוששין שמא נשרו הניחא למ"ד חוששין אלא למ"ד אין חוששין מאי איכא למימר דאיתמר רב פפא אמר אין חוששין שמא נשרו רב פפי אמר חוששין, הני מילי לענין חליצה אבל לענין מיאון חוששין, מכלל דמ"ד חוששין חולצת והא חוששין בעלמא קאמר אלא לעולם דלא בדקה ולענין חליצה חיישינן וכי קאמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא בדיקה. אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא חוששין שמא נשרו והני מילי היכא דקדשה בתוך זמן ובעל לאחר זמן דאיכא ספיקא דאורייתא אבל מעיקרא לא, אמר רב הונא הקדיש ואכל לוקה שנאמר איש כי יפליא לנדור ולא יחל דברו כל שישנו בהפלאה ישנו בבל יחל וכל שאינו בהפלאה אינו בבל יחל."

ושם עמוד ב' תוס' ד"ה רבי יוחנן, וז"ל, "וא"ת והא סבר ר"ל התראת ספק לא שמה התראה בהתערבות (זבחים עח.) גבי נותר ופגול שבללן זה בזה והכא התראת ספק הוא דשמא לא יביא ב' שערות עד ב' שנים או ג' ונמצא דאכתי לא הוי מופלא סמוך לאיש, ואי מיירי שאכלו אחרים לאחר שהגדיל א"כ הל"ל כשאכלו הוא בעצמו, ובהביא שתי שערות נמי לא איירי דא"כ הוא עצמו אם יאכלנו ילקה דרבי יוחנן אית ליה לעיל דתוך זמן כלאחר זמן. וי"ל דאזלינן בתר רוב שמביאין שתי שערות בזמן דהיינו בני י"ג ויום א'."

2. שב שמעתתא, שמעתתא ה' פרק י"א, וז"ל, "ומתבאר מהסוגיא דחזקה דרבא אינו אלא לחומרא שלא תצא במיאון אבל לחליצה בעי בדיקה ולא אמרינן ודאי הביאה סימנין משהגיעה לכלל שנותיה, וכן מבואר בטור וש"ע חו"מ סימן ל"ה לענין עדות דפסול עד שיביא שתי שערות אחר י"ג שנים ע"ש, וכן משמע בתוס' פרק מי שמת דף קנ"ו ד"ה בודקין לקידושין, וכן ברשב"ם שם דכל זמן שלא נבדקה לא הוי קידושי ודאי אע"ג דאתיא לכלל שנים ע"ש, ואם כן הך חזקה דרבא אינו אלא להחמיר לענין שלא תמאן אבל לשאר מילי מידי ספיקא לא נפקא עד שתביא שתי שערות, וכן משמעות הפוסקים בכמה דוכתי."

ובהמשך דבריו שם, וז"ל, "ונראה דודאי לדידן דקיימא לן תוך זמן כלפני זמן ואם הביא שערות תוך זמן אי אפשר להיות גדול ותלוי הגדלות בשנים שפיר מצינו לומר דאיש דנדריס לא בעי שערות אלא סגי ליה בשנים ומופלא הסמוך לאיש נמי בשנים אע"ג דודאי לא יביא שתי שערות אח"כ בשנות י"ג אבל למ"ד תוך זמנו כלאחר זמנו א"כ ס"ל דאין הגדלות תלוי בשנים אלא בשערות דהא אפילו מביא שערות תוך זמנו נמי גדול הוא וא"כ איש דנדריס לאו בשנים קאמר אלא בשערות וא"כ מופלא הסמוך לאיש נמי סמוך לשערות משום דודאי יביא שערות בזמנו וא"כ למ"ד תוך זמנו כלאחר זמנו דס"ל על כרחך איש דנדריס בשערות תליא א"כ אפילו הגיע לשנים נמי קטן הוא כל שלא הביא שערות אבל לדידן דקיימא לן תוך זמנו כלפני זמנו שפיר מצינו למימר דאיש דנדריס בשנים תליא וכשהגיע לשנים אפילו בלא שערות איש מקרי, והש"ס דפריך אי דלא אייתי שערות הוא היינו למ"ד תוך זמנו כלאחר זמנו

א"כ על כרחך בשערות הוא דמקרי איש וא"כ ממילא כל שלא הביא שערות אפילו הגיע לשנים קטן הוא ולפי' לדידן לפי שיטת הרמב"ם דאיש דנדרים בשנים ומופלא הסמוך לאיש לא בעינן שיהיה סמוך לשערות רק שיהיה סמוך לשנים נדריו נבדקים, וא"כ שפיר מצינו למימר דחזקה דרבא אינו ודאי, והא דלוקה אחר על הקדש דמופלא סמוך לאיש היינו משום דלא בעינן בנדרים שערות כלל ודוק."

3. **שו"ת רע"א סימן ז',** וז"ל, "ולכאורה יש לפקפק בזה דאין ראייה מחליצה די"ל דוקא בחליצה דאתחזק איסור יבמה לשוק והוי חזקת איסור נגד חזקה דרבא, אבל בעלמא י"ל אף בדאורייתא סמכינן על חזקה דרבא."

4. **חזקת דעת סימן נ',** וז"ל,

והנה התב"ש האריך צפי' כ"ט בזה וכל דבריו תמוהין לי דמ"ש לחלק בין דרוכה וקוץ ביושט משום דיש להן חזקה מזכרת דהא לא נולדו בקוץ ודרוסה משא"כ בספק מים צמות דליכא חזקה מזכרת דאימר נולדה כך וגם רוב צהמות כשרות ליכא למימר כיון דאיתרע לה רובא כדאמרינן בצחובות כל הנישאת צחולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא וה"נ יש לומר כן דרוב צהמות כשרות אין להם מים צמות וזו הואיל ויש להן מים צמות איתרע לה רובא עכ"ל ואין הנידון דומה לראיה דגבי צחולה הרוב דצחולה יש לה קול מוכיח דאלמנה נישאת מדלית לה קלא ומנגד להוכחה שהיא מהרוב דצחולה נישאת משא"כ כאן דאנו רוב טרפות יש להן מים צמות שיהיה מנגד לרוב כשרות ויהיה הוכחה דטרפה וכן אין לומר דרוב הצהמות שיש להן מים צמות הן טרפה כמ"ש בעלמו שם ע"ש ואין כאן רוב מנגד לרוב רק שהצמחה יש לה תרי רובא רוב צהמות כשרות הן ורוב צהמות אין להם מים צמות וכי משום שי"א מרוב אחד מחמת שיש לה מים צמות מו"יאה ג"כ מרוב השני דא"כ צהמה שהיא חולה ונולד לה ספק טריפות ג"כ נימא הכי רוב צהמות כשרות צריאות הן וזו הואיל ואינה צריאה איתרע לה רובא דכשרות הא ודאי ליחא ועוד דנהי דלא נולדה בקוץ מ"מ לית לה חזקת כשרות מזכרת דאנו אנו על הקוץ מספקין אנו על האקב מספקין ואימר נולדה בנקב *

5. **שו"ת תורת חסד סימן א',** וז"ל, "וכנודע שנמצאים בש"ס ג' מיני חזקות בכללם. א'- חזקה דמעיקרא שלמדנו מבית המנוגע; ב'- חזקה דאתיא מכח רובא שדינה כרוב דעדיף מחזקה, וכמו נשחטה בחזקת היתר עומדת וחזקתו בדוק דפ"ק דפסחים וכה"ג; ג'- חזקה דאתיא מכח טעם וסברא, דחשבינן לה כמו ודאי אף להוציא ממון ועדיפא מרובא, וכמו חזקה אין אדם פורע תוך זמנו וכה"ג טובא כו'."

ושם, וז"ל, אלא שבאמת מוכח מדברי הפוסקים דלענין חליצה לא סמכינן על חזקה דרבא ולא שרינן לחלוץ ללא בדיקה אף במקום דליכא לברורי. (ואף בדיעבד אסורה אם חלץ לה ללא בדיקה ואזל לעלמא וכה"ג). ולכאורה טעמא בעי, דהא בחולין שם היכא דליתיה קמן למבדקיה סמכינן על רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם ומותר לאכול משחיטתו. מיהו י"ל דזה תליא בדין סמוך מיעוטא לחזקה, דבתוספות בכורות (כ:) הביאו שיטת הר"ת דס"ל דקיי"ל לדינא דחיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדיא להחמיר כו'."